Anadolu Araştırmaları
Anatolian Research

İSTANBUL UNIVERSITY PRESS

AnAr, 26, 101–124
DOI: 10.26650/anar.2022.1016550

Araştırma Makalesi / *Research Article*

Paphlagonia Hadrianopolisi'nden Yeni Bir Mezar

A New Tomb from Hadrianopolis in Paphlagonia

Mevlüt Eliüşük[1]

[1]Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Karabük, Türkiye

ORCID ID: M.E. 0000-0002-8888-9689

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Mevlüt Eliüşük,
Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Karabük, Türkiye
E-mail: mevluteliusuk@karabuk.edu.tr

Başvuru/Submitted: 31.10.2021
Revizyon Talebi/Revision Requested: 26.01.2022
Son Revizyon/Last Revision Received: 14.02.2022
Kabul/Accepted: 16.02.2022

Atıf/Citation: Eliusuk, M. (2022). Paphlagonia Hadrianopolisi'nden yeni bir mezar. *Anadolu Araştırmaları-Anatolian Research*, *26*, 101–124. https://doi.org/10.26650/anar.2022.1016550

ÖZ

Paphlagonia Hadrianopolis'i ve çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmaları ve kazılarda, sandık mezar, oda mezar, alınlıklı mezar ve kaya mezarlarından oluşan zengin bir mezar repertuvarı tespit edilmiştir. 2021 kazı sezonunda anılan mezar tipleri dışında; beşik çatı formlu, köşe akroterleri profil şeklinde, bezemesiz, 84 x 68 cm ölçülerinde, kireçtaşı ostothek-çocuk lahti kapağının tespiti, kent için yeni bir mezar tipini ve aynı zamanda yeni bir gömü şeklini de gündeme getirmiştir. Kapağın in situ hali ile parçalar halinde taşlarla oluşturulan bir sanduka şeklinde olduğu belgelenmiştir. Bu hali ile kapağın her iki yönündeki kenet yuvalarının altta tespit edilen levhalarda olmaması mezarın iki kullanım evresi geçirdiğini ifade etmiştir. Kapağın ilk kullanım evresinde bir ostothek olduğu, ikinci kullanım evresinde ise sadece Paphlagonia Bölgesi'nin güneyinde görülen olasılıkla bir çocuk için oluşturulmuş alınlıklı mezar olabileceği görüşü üzerinde durulmuştur. Mezarın ilk kullanım evresinde ostothek olarak değerlendirilmiş olması aynı zamanda bölgede kremasyon gömünün varlığını da ortaya koymuştur. Bölgede yazıtlı ve yazıtsız ostotheklerin varlığı, kremasyon gömünün hem halk hem de askerler tarafından tercih edildiğini; dolayısıyla toplum içinde özel bir statü gerektirmeden, herkes tarafından kremasyon gömünün tercih edilebileceğini göstermiştir. Tespit edilen ostothek kapağının varlığı, bugüne kadar sadece Amastrist ve Pompeiopolis'te olduğu bilinen kremasyon gömü geleneğinin, Hadrianopolis'te de olduğunu kanıtlanmıştır. Bu durum aynı zamanda kentte kremasyon gömü için sadece ostotheklerin değil aynı zamanda pişmiş toprak urnelerin kullanılmış olabileceğini de düşündürmektedir. Kentte yürütülen düzenli arkeolojik kazıların son 10 yıl içinde gerçekleştirildiği göz önüne alındığında ileriki yıllarda mezar tipolojisi ve gömü gelenekleri ile ilgili verilerin artacağı ve kremasyon gömüyü kanıtlayacak yeni verilerin elde edileceği öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Paphlagonia, Hadrianopolis, Kremasyon, İnhumasyon, Ostothek

ABSTRACT

The surface surveys and excavations performed at Hadrianopolis in Paphlagonia and the surrounding area have unearthed a rich collection of tombs consisting of a cist tomb, chamber tomb, pediment tomb, and a rock-cut tomb. Apart from these tomb types, the recovery of a plain limestone ostothec child sarcophagus lid, in the form of a gable roof, with the edge acroters taking the form of profile, with the dimensions of 84 x 68 cm in the excavation season of 2021, has revealed a new

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

tomb type for the city and a new burial type at the same time. The tomb is in the form of a sarcophagus comprised of fragmented stones along with the in-situ state of the lid. The absence of the bracket slots on both sides of the lid, as seen on the plates identified at the bottom, suggests that the tomb had experienced two phases of use. Experts have argued that the lid was used as an ostotheca during its initial phase of use and later served as a pediment tomb, probably intended for a child, which is common only in the southern Paphlagonia Region. Based on the fact that the tomb has been used as an ostothec within its initial phase of use, it further revealed the presence of cremation burials in the region. The presence of ostothecae with and without epigraphs in the region reveals that cremation burial was preferred by both the general public and soldiers. Therefore, the cremation burial may simply have been preferred by everyone without requiring any privileged or special status within the society. The presence of the lid of the unearthed ostothecae proves that the cremation burial tradition previously known only in Amastrist and Pompeiopolis until today was also practiced in Hadrianopolis. This fact also suggests that not only ostothecae but also terra-cotta urns were used for cremation rituals within the city. Considering the limited amounts of regular archeological excavations executed in the city within the last ten years, the data related to the tomb typology and burial traditions will likely increase. New data will be acquired to demonstrate the cremation burial in the upcoming years.

Keywords: Paphlagonia, Hadrianopolis, Cremation, Inhumation, Ostothecae

EXTENDED ABSTRACT

The ancient city of Hadrianopolis in Paphlagonia includes the locality known as "Viranşehir" today, located approximately 3 km west of the District center of Eskipazar in the Province of Karabük near the villages of Budaklar, Büyükyaylalar, Çaylı, and Beytarla, scattered on the surrounding land. In ancient times, the city was within the borders of the Paphlagonia Region, bordered by Halys (Kızılırmak) and the Pontos region in the east, Parthenio (Bartınsu) or Billaios (Filyos brook) and Bithynia in the west, and the Gangra (Çankırı) and Galatia regions in the south. The surface surveys and excavations performed at Hadrianopolis in Paphlagonia and the surrounding regions have unearthed a rich tomb repertoire consisting of a kistvaen "cist tomb," chamber tomb, pediment tomb, and a rock-cut tomb.

Apart from these tomb types unearthed in the excavation season of 2021, the recovery of a plain limestone ostothec child sarcophagus lid, in the form of a gable roof, with the lateral and upper acroters forming the profile, and the dimensions of 84 x 68 cm, has revealed a new tomb type for the city and a new burial form at the same time.

The newly discovered sarcophagus with its lid consists of a plain sarcophagus formed by four limestone blocks measuring 1.15 x 0.12 m on the long side, serving as a stone board. The inner surfaces of the sarcophagus exhibit fine workmanship contrasting with the rough workmanship of the two outer blocks having the dimensions of 38 x 10 cm. When reassembled, the tomb with the stone boards set around the lid appears to be in the form of a minor sarcophagus partially closed with this lid. The absence of any counterparts of the bracket slots seen on the center of the short side of the lid on the fine boards indicates that the lid belongs to another tomb, thus indicating that the lid had two phases of use.

Workers assessed the dimensions and the initial state of the lid when it was originally unearthed, in other words, those of its second phase of use. In this context, the fact that a great number of child–infant tombs have been discovered alongside adult tombs in the excavations conducted thus far in the second or third century CE southern necropolis of the city indicates that special tombs were available for the children in Hadrianopolis. This understanding constitutes the starting point for this paper.

However, the authors recognize that the upper part of the rock-carved child–infant tombs in the southern necropolis illustrate a plain structure covered with slates and therefore are rather incompatible with the tomb we have unearthed. Because the façade of the lid is in the form of a triangular pediment and the acroters engraved on the sides in the form of the pediment for this phase the authors contend that the find could have served as a pediment tomb in its second phase of use. The resemblance to the pediment tombs encountered in both Hadraianoupolis and southwestern Paphlagonia Region in terms of the façade design of the lid supports this conclusion. The authors have researched whether pediment tombs of the region included special tombs for children based on the resemblance between the two tomb groups. As a result of this research, the authors discovered a board decorated with figures measuring 1.30 x 0.57 m with only one visible façade, on the wall of a house in the village of Çavuş. G. Koch reviewed the board and concluded that the board was the sarcophagus part of a cist tomb because of the child figure engraved on it.

However, it has been further shown that the current block is a board having 19 cm thick, therefore disproving Koch's suggestion. When the form of the board and the figure featuring on it are evaluated concurrently, in the context of prior studies and excavations, the board clearly belongs to a pediment used in tombs classified as Southern Paphlagonia Region Pediment Tombs. Thus, the authors acknowledge that the pediment tombs in the region were specifically made for children. In the context of this evaluation, the authors suggest that the discovered tomb was for infants with pediment type for inhumation burial for the second phase of use.

As for the initial phase of use of the tomb, analogous tombs have been reviewed in the past; however, no published sample could be identified. Subsequent to this study, ostothecs were identified in Pompeiopolis and Amastris within the Paphlagonia Region. The resemblance between the lid of the ostothec graced with festoon identified in Amastris and the lid of the one in Hadrianopolis in terms of its identical material, workmanship, and dimensions is obvious. Thus, our lid is unveiled as an ostothec lid. Identifying the artifact as an ostothec also permitted for the first time a highly substantial identification of the cremation burial tradition in Hadrianopolis. The authors acknowledge that not only the ostothecs but also terra-cotta urns that can easily be destroyed have been used here for the cremation burials. Since the necropolises in Hadrianopolis have experienced intense destruction, the authors

cannot judge whether runs were used within the burial tradition apart from the ostothec unearthed. Nonetheless, it has been acknowledged for the first time that such burials could be located at the city.

The authors have addressed preference for this cremation burial tradition. The presence of fine examples, dating to 2nd Century CE, unearthed in Amasrist and Pompeipolis that the authors are certain of are the ostothecs which has revealed the cremation burial tradition even if to a lesser extent. Even though it is challenging and difficult to deliver a definitive judgment in this regard, a tomb of two families indicated on the epigraph was found on the two samples from Amastris. However, no script could be found on the epigraph denoting the occupation or the status of the individuals within the tombs. Therefore, it is feasible to assume that the tomb owners were members of the common public. The figures on the ostothec unearthed in Kaypı Tumulus in Pompeipolis suggest that the tomb belonged to a soldier. Excellent workmanship on the ostothec as well as on the tumulus on the tomb comprising the monument indicate that the tomb owner was a high-ranking civic officer in the society. In this context, the authors acknowledge that the cremation burial was preferred in the Paphlagonia Region by both the general public and the high-ranking soldiers. It is feasible to assert within this scope that cremation could have been preferred by everyone without requiring any particular social status.

Consequently, although it is quite difficult to make a definitive judgment in this regard, initial data has been acquired indicating that the cremation burial tradition that has previously been known only in Amastrist and Pompeiopolis could be performed in Hadrianopolis as well. Considering that scientific excavations in the city have only been conducted within the last ten years, the authors expect that such tombs will be encountered again in the future.

Giriş

Paphlagonia Hadrianopolis'i[1] olarak adlandırılan antik kent, bugün Karabük ili, Eskipazar ilçe merkezinin 3 km batısında "Viranşehir" olarak adlandırılan mevkii ve çevresindeki arazi üzerinde dağınık bir şekilde konumlanan Budaklar, Büyükyaylalar, Çaylı ve Beytarla köylerini kapsamaktadır (Keleş vd., 2011: 39) (Figür 1). Antik dönemde ise kent doğuda Halys (Kızılırmak) ile Pontos Bölgesi, batıda Parthenio (Bartınsu) veya Billaios (Filyos çayı) ile Bithynia, güneyde ise Gangra (Çankırı) ile Galatia bölgelerinin sınırladığı Paphlagonia[2] Bölgesi'nin sınırları içerisindedir (Dökü, 2008: 1-5).

Paphlagonia Bölgesi'nin önemli kentlerinden olan Hadrianopolis ve çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmaları ve kazılarda[3], sandık mezar, oda mezar, alınlıklı mezar ve kaya mezarlarından oluşan zengin bir mezar repertuvarı tespit edilmiştir[4]. 2021 kazı sezonunda değinilen mezar tipleri dışında bir *ostothek*-çocuk lahti kapağının tespiti, kent için yeni bir mezar tipini ve aynı zamanda yeni bir gömü şeklini de gündeme getirmiştir. Bu yeni verinin varlığı konuyu çalışmamızda anahtar rol oynamıştır. Burada tek bir kapaktan yola çıkarak genel bir değerlendirme yapılamayacağı düşünülse de daha ayrıntılı bir irdeleme sonucunda bir kapağın bize verebileceği bilgiler üzerinde durulmuştur.

Ostothek- Çocuk Lahti

Hadrianopolis antik kentinin 2 km kadar güneyindeki Ozan Mahallesi, karaağaç mevkiinde önceki yıllarda tespiti yapılan ve tescili gerçekleştirilen nekropol alanı içinde kaçak kazıcılar tarafından tahrip edilen bir mezar tespit edilmiştir. Söz konusu mezar; beşik çatı formlu, akroterleri profil şeklinde bezemesiz, 84x 68 cm ölçülerinde, kireçtaşı kapak (Figür 2) ve onun hemen yanında uzun kenarlarda 1,15x 0,12 x 0,47 m ölçülerinde içte ince, dışta ise kaba işçilik gösteren kireçtaşı bloklar, kısa kenarlarda ise 38 x 10 x 46 cm ölçülerinde kaba işlenmiş iki blok olmak üzere dört taş levha ile oluşturulduğu anlaşılan basit bir sandukadan ibarettir. Kapak çevresinde tespit edilen taş levhalar ile mezar denemesi yapıldığında (Figür 2) bu kapağın kısmen kapattığı küçük bir sanduka formunda olduğu anlaşılmıştır. Ancak bu

1 Hadrianopolis antik kenti tarihi için bkz. Keleş, 2021: 1-8; Sayar, 2021: 165-170; Oyarçin, 2019: 442-451; Oyarçin, 2021: 171-190; Laflı vd., 2012.

2 Antik Dönemde bölgenin adı ilk kez Ilias'ta geçer. Homeros Troya savaşında Akhalara karşı Troya'nın müttefiki olarak savaşa giren Paphlagonia'lı Enetlerin kralı Plaimenes ve Harpalion önderliğindeki birliklerden ve Harpalion'un savaşta ölmesinden bahseder (Homeros XIII. 655-660). Bölgenin antik dönem sınırları hakkında Homeros Ilias'ta ilk kez "Paphlagonialılar Parthenios'un (Bartınsu) iki yakasında otururlar" der (Homeros, Ilias II. 850-855 "Paphlagonialılar ile ilgili bölüm"; XIII. 655-660). Apollonios Rhodios, Parthenios'u Paphlagonia Bölgesi nehri olarak tanımlar. Plinius da Billaios'u Paphlagonia ve Bithynia arasındaki batı sınırı olarak gösterir (Ruge & Bittel, 1949: 2516 vd.). Herodotos; Halys'in (Kızılırmak), Kapadokya Suriyelileri ile Paphlagonia arasından aktığını belirterek, bölgenin doğu sınırını tanımlar (Herodotos I. 72). Güney sınırı Strabon, Galatia Bölgesi ile sınırlandırır (Strabon XII. V.1).

3 Kentle ilgili bilimsel çalışmalar için bkz. Çelikbaş, 2019: 188-189; Keleş & Çelikbaş, 2013: 363-376; Laflı, 2007: 44-49; Laflı, 2008: 399-410; Laflı vd., 2012.

4 Kentteki diğer mezar tipleri için bkz. Keleş & Çelikbaş, 2019: 187-212.

sandukanın alt bölümüne ait taban levhasının olmadığını da belirtmemiz gerekir. Buradaki ince levhalar üzerinde kapağın kısa kenarlarının ortasında görülen kenet yuvalarının karşılığının olmaması kapağın, başka bir mezara ait olduğuna işaret etmektedir. Mevcut kapağın ölçüleri ve her iki cephesinde işlenen kenet oyukları birlikte değerlendirildiğinde, kapağın olasılıkla bir *ostothek* veya çocuk lahtine ait olabileceğini düşündürmektedir. Bu bağlamda söz konusu kapağın tespit edildiği mezarın, kapağın ikinci kullanım evresine ait olduğunu söylemek mümkündür.

Yukarıdaki değerlendirmeden de anlaşılacağı üzere kapak için iki evreli kullanımdan bahsedilebilir. Bu nedenle öncelikle mezarın kaçak kazıcılar tarafından tahrip edildiği ve kapağın ikinci kullanım evresinde ait olduğu mezarla birlikte değerlendirilecektir. Bu kapsamda mezar Hadrianopolis ve *territorium*u içinde tespiti yapılabilen alınlıklı mezar tipolojisi içerisinde ele alınacaktır. İkinci olarak kapağın ait olduğu ilk kullanım amacı olan *ostothek*in tipolojisi ve dönemine değinilecek ve sonuç olarak eserin ait olduğu bölgede ve alandaki benzer buluntular ışığında bir değerlendirmede bulunulacaktır.

İkinci Kullanım Evresi

Kapağın ikinci kullanım evresindeki kullanımına ilişkin olarak, kimin ya da kimlerin hangi şekilde gömüldüğüne dair kesin bir değerlendirme yapmak oldukça zordur. Ancak mezarın ölçüleri üzerinden gidildiğinde bunun bir çocuk mezarı olma ihtimali oldukça yüksektir. Kentin MS 2-3. yüzyıllara tarihlenen güney nekropolünde bugüne kadar gerçekleştirilen kazılarda yetişkin mezarlarının yanı sıra çok sayıda çocuk-bebek mezarının da tespit edilmiş olması Hadrianopolis'te çocuklar için özel mezarların olduğunu göstermektedir (Figür 3). Bu bağlamda kapağın ikinci kullanım evresi için bir çocuk mezarı olma ihtimali üzerinde durulmaktadır. Ancak burada güney nekropolündeki çocuk ya da bebek mezarlarının kayrak taşlarla kapatılan basit kapaklara sahip olduğunu belirtmemiz gerekir. Dolayısıyla mezarın ikinci kullanım evresindeki şekli ile aralarında bir benzerlik de bulunmamaktadır. Bu evrede üçgen alınlıklı ve yanlarda akroterlerin işlenmiş olması itibariyle, kapağın cephesinin alınlık şeklinde olması bizim çıkış noktamızı oluşturmaktadır. Kapağın cephe tasarımı açısından mezarın ikinci kullanım dönemi için hem Hadraianoupolis hem de genel olarak Paphlagonia Bölgesi'nin güney batısında görülen alınlıklı mezarlar (Eliüşük & Çelikbaş, 2019: 751-782) ile aralarında benzerlikten bahsetmek mümkündür. Bölgede farklı ölçülerde ve farklı bezeme unsurları içeren alınlık levhaları çok sayıda örnekle temsil edilmektedir. Aralarında bezeme ve boyut farklılıkları olsa da temelde bunların tamamı üçgen alınlık formundadır[5], birkaç örnekte ise yan ve tepe akroterlerinin de işlendiği bilinmektedir[6] (Figür 4). Elimizdeki

5 Bu tip mezarlarda görülen alınlık formu bölgede Hellenistik Dönem'e tarihlenen (Gall, 1966: 81-87) kaya mezarlarında da görülmektedir. Safranbolu, Bürnük Köyü, Karakoyunlu Mahallesi'nde tespit edilen mezar Karakoyunlu Mezar Anıtı olarak adlandırılmıştır (Leonhard, 1915: 269, Lev. 27, Res. 92; Gökoğlu, 1955: Res. 4447; Gall, 1966: Lev. 7, 3; Dökü, 2008: Fig. 10, Kat. No. 8).

6 Örnekler için bkz. Eliüşük & Çelikbaş, 2019: Kat. No.1, 3.

kapağın cephe özellikleri de bu alınlıklarla uyum içindedir. Bölgede yapılan incelemelerde alınlık levlarının *in situ* iki örneği tespit edilebilmiştir. Mezarlardan ilki Safranbolu İlçesi, Pelitören Köyü, Karaağaç doruğu mevkiindedir. Mezarın (Eliüşük & Çelikbaş, 2018: 36; Eliüşük & Çelikbaş, 2019: 760) tekne bölümü ana kayaya oyulmuştur (Figür 5). Üst bölümde mezarın her iki kısa kenarında üçgen levhalar yerleştirilmiş ve levhaların üstüne bloklar eğimli yerleştirilerek beşik çatı formu oluşturulmuştur. Bu haliyle üst bölüm kısmen lahit kapağı şeklinde düzenlenmiştir. İkinci örnek ise Safranbolu kent merkezinin 7 km doğusundaki Yazıköy'de kaçak kazılar sonucunda ortaya çıkarılan mezardır (Figür 6-7). Dikdörtgen planlı olan mezarın girişinin hemen üzerinde, yine Pelitören örneğinde olduğu gibi, bezemesiz üçgen bir alınlık levhası yerleştirilerek beşik çatı oluşturulduğu görülmektedir. Bu iki örnek ve ayrıca bölgede figürlü alınlık levhalarının varlığı, bizim için kayda değer bir veri sunar. Özellikle Pelitören örneğinin içinde insan iskeletine ait parçaların tespit edilmesi bu tip mezarlara inhumasyon gömü yapıldığına işaret etmektedir. Alınlık levhaları figürsüz iki mezarın; ölçüleri ve içinde tespit edilen iskelet kalıntıları birlikte değerlendirildiğinde, mezarların yetişkin bireylere ait olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Yetişkin bireylere ait olan daha yaygın örneklerin dışında, çocuklara ait alınlıklı mezarın, figürlü alınlık levhası olduğu düşünülen bir örnek Hadrianopolis'in *territorium*u içinde olan Safranbolu'da Çavuş Köyü'nde bir evin duvarında Marek tarafından tespit edilmiştir[7]. Sadece bir cephesi görülebilen 1,30 x 0,57x 0,19 m ölçülerindeki levhada; merkezde baş kısmı eksik, vücut hatlarından pelerinli bir çocuk olduğu anlaşılan bir figür, figürün sağında bir asma ağacı, ağacın hemen yanında farklı bir ağaç, ağacın yanında ise bir bağ bıçağı ve kazma figürleri görülmektedir (Figür 8). G. Koch eserin, üzerindeki bebek figüründen dolayı bir çocuk lahti olabileceğini belirtir ve betimleme özelliklerinden hareketle yerel bir atölyeyi işaret ettiği üzerinde durur (Koch, 2008: 173). Bilindiği üzere *ostothek*lerin sanduka bölümünün içi sandık şeklinde düzenlenmiştir. Anadolu'da günümüze kadar tespit edilen *ostothek* sandukaların genişlikleri genel olarak 0,60 m'dir. Ancak bizim yerinde yaptığımız incelemelerde G. Koch tarafından çocuk lahtinin sanduka kısmı olarak değerlendirilen bloğun 0,19 m genişliğe sahip bir levha (Figür 9) olduğu belirlenmiş ve bu bağlamda bir sanduka olmayacağı anlaşılmıştır. Bu haliyle bir levha şeklinde düzenlenen eserin üst bölümü eksik olduğundan tam formu hakkında kesin bir yargıda bulunmak oldukça zordur. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi; bölgede figürlü ve figürsüz olmak üzere farklı ölçülerde üçgen alınlık levhaların varlığı, figürlü bloğun bu tipe giren bir alınlık levhası olabileceğini düşündürmektedir. Hadrianopolis ve Safranbolu'da belgelenen iki alınlık levhası üzerinde asma, bağ bıçağı ve amphora betimlemelerinin hem ikonografik hem de stilistik açıdan Çavuş Köyü örneğiyle benzerlikleri açıkça görülmektedir (Figür 4). Bu benzerliğin yanı sıra değinildiği üzere levhanın merkezinde işlenen çocuğun baş kısmının eksik olması

7 Eser ilk kez C. Marek tarafından tespit edilmiştir (Marek, 1993: 101, Taf. 11; Marek, 2003: 132, Abb. 191).

bloğun kesildiğinin göstergesidir. Bu nedenle buradaki levhanın formu konusunda kesin bir değerlendirmede bulunulamasa da baş kısmının eksikliğinden ötürü bloğun olasılıkla ev inşası sırasında traşlanmış olabileceği öngörülmektedir. Değerlendirmeler ışığında figürlü levhanın ilk formunda eğer blok dikdörtgen formlu olsaydı inşa sırasında traşlanmasına gerek olmadığı kabul edilirse, eserin olasılıkla ilk hali ile üçgen formlu olabileceği, bu formu itibariyle yapı inşaatında kullanılamayacağı ve bu sebepten traşlandığı üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda bloğun ilk halinin üçgen alınlık formlu, dolayısıyla form ve bezeme itibariyle bölgede benzer örnekleri görülen alınlıklı mezarların olasılıkla bir çocuk için inşa edilen örneği olduğunu söylemek mümkündür. Sonuç olarak bu levhanın G. Koch'un önerdiği gibi bir çocuk lahti olamayacağını, mevcut haliyle bölgede çok sayıda örneği görülen alınlık tipli mezarların olasılıkla bir çocuk için inşa edilen örneği olduğunu söylemek mümkündür.

Kentin güney nekropolünde çok sayıda inhumasyon bebek/çocuk mezarlarının bulunması kentte bebek ve çocuklar için gömü şekli olarak inhumasyonun tercih edildiğini işaret etmektedir. Yukarıda değinilen Çavuş Köyü'nde tespit edilen levhanın olasılıkla alınlık tipli mezarların çocuklar için hazırlanmış nitelikli bir örneği olması kayda değer bir veri olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda mevcut veriler ışığında mezarın ikinci kullanım evresi için alınlıklı bir çocuk ya da bebek mezarı olabileceği ve olasılıkla bu mezara inhumasyon gömü yapıldığı üzerinde durulmaktadır.

İlk Kullanım Evresi

Mezarın ilk kullanım evresine gelindiğinde ise, kapağın hem ölçüleri hem de her iki yanındaki kenetlerin varlığı önemlidir. Kapağın ölçüleri dikkate alındığında, dikdörtgen formlu bir *ostothek* ya da çocuk lahtine ait olduğu hemen anlaşılmaktadır. Hadrianopolis ve *territorium*u içinde gerçekleştirilen bilimsel araştırmalarda ilk kez bu tip bir kapak tespit edilmiş olması benzer örnekler üzerinden bir değerlendirmeyi imkânsız kılmaktadır. Eserimizin sadece bir kapaktan ibaret olması, ilk kullanım evresindeki gömü türü için yeterli veri sunmamaktadır. Anadolu'da Hellenistik Dönemden itibaren Pisidia, Ionia, Lydia, Karia, Bithynia ve Pamphylia'da çok sayıda *ostothek* tespit edilmiştir. Bunların ölçüleri 0,40 m ile 1,25 m arasında[8] değişmektedir (Korkut, 2013: 406). Aralarında boyu 1,00 m'den büyük bazı örnekler boyutlarının büyük olması nedeniyle "çocuk lahitleri" olarak adlandırılmıştır. Ancak Pamphylia-Kilikia grubunun geniş boyutlu *ostothek*lerinde iskelet kalıntılarının üzerinde kısmi yanık izleri bulunmuştur. Çocuk lahti ölçülerindeki örneklerde dört yetişkin bireye ait kremasyon ceset kalıntılarının tespiti, çocuk lahti olarak adlandırılan örneklerin *ostothek* olarak kullanıldığını ortaya koymuştur. (Korkut, 2006: 4; Korkut, 2013: 407).

8 Pisidia Bölgesi'ndeki Sagalassos nekropolünde bulunan *ostothek*lerin ortalama ölçüleri 0,60x0,45x0,65 m'dir (Köse, 2002: 119). Ephesos'ta Sagalassos örnekleriyle ölçüler bağlamında benzerlik bulunmakta olup *ostothek*lerinin ortalama boyutu maksimum 0,64x0,48x0,40 m'dir (Thomas & İçten, 1999: 550; Büyükkolancı vd., 2010: 87–90). Pamphylia ve Kilikia bölgesinden gelen *ostothek*lerin boyu 1,25 m'ye kadar ulaştığı görülmüştür (Korkut, 2006: 4; Korkut, 2013: 406).

Pamphylia-Kilikia grubu içindeki örnekler kremasyon gömüye hizmet eden *ostothek* olarak önerilmişse de bu sandukaların gerçek işlevi, yine de tartışmaya açıktır. Perge'de gerçekleştirilen kazılarda (Abbasoğlu, 2007: 58-62; Abbasoğlu, 2008: 54-58; Abbasoğlu, 2009: 61-69) çok sayıda yetişkin ve çocuk lahtinin yanı sıra ostothekler de tespit edilmiştir. Tespit edilen *ostothek*lerin biri hariç tamamında kremasyona işaret eden verilere ulaşılırken, kısa kenarında kapı teması işlenmiş olan bir örneğin içinde kremasyona ait veri bulunmadığından çocuk mezarı olarak değerlendirilmiştir (Abbasoğlu, 2009: 65-66). Bu bağlamda içinde kremasyon kalıntısı olmayan *ostothek*lerin aynı zamanda inhumasyon gömü için kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla ölçüleri itibariyle bu örneklerin *ostothek*ten ziyade çocuk lahitleri olarak kullanılmış olmaları göz ardı edilmemelidir (Korkut, 2013: 407).

G. Koch çocuklar için yaptırılan lahitlerde çocuk ya da bebek figürlerinin işlendiğini belirtmektedir (Koch, 2008: 172-173). Bu değerlendirme kapsamında Paphlagonia Bölgesi'nin önemli liman kentlerinden biri olan Sinope'de belgelenen şimdi ise İstanbul Arkeloji Müzesinde bulunan tek örnek tespit edilmiştir. Bu eserin sandukasının üç cephesinde eroslar ve sandukanın uzun kenarında merkezde elinde üzüm tutan bir çocuk figürü bulunmaktadır (Figür 10). Eser 43 x 89 cm ölçüleriyle bir *ostothek* olarak değerlendirilebilir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere sadece ölçülerden yola çıkarak mezarın kullanımı hakkında bir yargıda bulunmak neredeyse imkânsızdır. Eser üzerindeki çocuk figürünün varlığı göz önüne alındığında G. Koch'un önerisinin bu mezar için uygun olduğu yani bu mezarın bir çocuk ya da bebeğe ait olduğunu söylemek mümkündür (Koch & Sichtermann, 1982: 554, Taf. 548; Koch, 2008: 173. Abb. 23).

Sandukalarda betimlenen figürler bağlamında düşünüldüğünde bölgede hem çocuk lahti, hem de çocuklar için alınlıklı mezarların varlığı ortaya konmuştur. Safranbolu örneğinin bir levha olması nedeniyle; böyle bir değerlendirme yapmak erkendir. Hadrianopolis'te tespit ettiğimiz kapağın ölçüleri daha küçük olmakla birlikte Sinope örneği ile ölçüleri birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bazı araştırmalarda *ostothek*lerin ölçüleri bağlamında 1,00 m'den küçükler *ostothek* büyükler ise çocuk lahdi olarak kabul edilmektedir (Koch & Sichtermann, 1982: 41-45). Ancak bu önerinin tam karşılanmadığı örnekler tespit edildiğinden (Korkut, 2013: 408-410) ölçüler bağlamında bir çıkarımda bulunmak oldukça güçtür. Hadrianopolis'te sadece bir kapak elimize geçmiş olup, kapağa ait sandukaya ait herhangi bir kalıntıya ulaşılamamıştır. Dolayısıyla kapağın ait olduğu sandukanın üzerindeki betimlemeler de bilinmemektedir. Ayrıca mevcut çocuk betimli tek örneğin sadece sandukadan oluşması ve kapağının günümüze ulaşmamış olması sebebiyle verilen örneğin kapağı ile elimizdeki kapak arasındaki benzerlik hakkında bir değerlendirme de gerçekleştirilememektedir. Bu bağlamda Sinope örneğinden yola çıkarak eserin çocuk lahdi ya da *ostothek* olup olmadığı hakkında kesin bir yargıda da bulunulamamaktadır.

Hadrianopolis ve *territorium*u içerisinde *ostothek* tespit edilmemiş olsa da özellikle kentin de içinde bulunduğu Paphlagonia Bölgesi'nin önemli kentlerinden ve aynı zamanda Hadrianopolis'in ürünlerinin ticaretini gerçekleştirdiği liman kentlerinden olan Amastris'te (Amasra) iki örnek tespit edilmiştir. Bunlardan ilki Amasra kale içinde Ali Uğurtan'ın evinin bahçesinde tespit edilen, ön tarafında daire şeklinde bir delik olan kapaksız mermer bir *ostothek*tir (Figür 11). Üzerindeki yazıt dışında herhangi bir bezeme olmayan eserin yazıt; *"(Ben) .....oğlu [Eu]prepes, henüz yaşarken ve şuuru(m) yerindeyken bu ostothekeyi kendim ve 25 yaşında (ölen) karım Diogeneia kızı Philoumene'ye yaptırdım. 239 yılının Dystros ayının 24. gününde (MS 168/169.) Elveda!*" şeklinde çevrilmiştir (Bağdatlı-Çam vd., 2019a: 60; Bağdatlı-Çam vd., 2019b: 200, Fig. 18). Bir diğer *ostothek* örneği ise yine Amastris'te bulunmuştur ve şu anda Kastamonu Müzesi'nde sergilenmektir. Girlandlı *ostothek* olarak değerlendirebileceğimiz bu eserin kapağı beşik çatılı olup sanduka kısmında; girlandlar, köşelerde *bukephalion*lar ve kısa kenarlarda rozet ve insan başı figürleri bulunmaktadır (Figür 12)[9]. Eser 76 x 61 x 59 cm ölçülerinde olup üzerindeki yazıtta "*Lucius Iunius Theophilos ile eşi Iunia Thausmasta'nın mezarı*" yazmaktadır. Her iki *ostothek* üzerindeki yazıtlardan da anlaşılacağı üzere aileler için yaptırılmıştır. Buna ek olarak; Amasra örneğinde *ostothek*[10] kelimesinin geçmesi, gömü ritüeli açısından oldukça önemlidir. İlk örnekte kapak bulunmamakla birlikte Kastamonu Müzesi'ndeki *ostothek*in kapak ölçüleri ile Hadrianopolis örneği arasında en ve boyda 10 cm kadar fark vardır. Ancak kapakların şekli ve bezemesiz olmaları ortaktır.

Paphlagonia Bölgesi'nin bir diğer önemli kenti olan Pompeiopolis'te ise; sütunlu ve girlandlı olmak üzere iki örnek tespit edilmiştir. Bunlardan ilki Pompeiopolis *hinterland*ı içinde olan ve kentin 18 km doğusundaki Çetmi Köyü'nde iki parçadan oluşan bir sanduka parçasıdır. 0,89 x 0,66 m ölçülerindeki eser sütunlu çocuk lahti (Figür 13) olarak adlandırılmıştır (Johnson, 2011: 200). J. M. Koch ise eserin Taşköprü İlçesi Kaygunca Köyü'nde bulunduğunu belirtmekle birlikte eserin ölçüleri üzerinden bir değerlendirme yaparak, *ostothek* olarak değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durur (Koch, 2021: 163-166). Bu tip mezarlarda ölçüler üzerinden kullanım amacı hakkında yargıda bulunmak oldukça zordur. Benzer ölçülerdeki örneklerin hem çocuk lahti hem de *ostothek* olarak kullanımı, eserin çocuk lahti mi yoksa *ostothek* mi olduğu ile ilgili kesin bir yargıda bulunmamazı güçleştirmektedir. Ayrıca mezarın tahrip edilmiş olması nedeniyle içindeki buluntular hakkında da bilgi sahibi olunamadığından söz konusu sandukayı *ostothek* ya da çocuk lahti olarak ayırmanın mümkün olmadığını da belirtmek gerekir.

9 Eser Fatma Bağdatlı-Çam tarafından Kastamonu müze kataloğu çalışmaları kapsamında değerlendirilmektedir. Eserin fotoğrafını kullanmama izin verdiği için kendisine en içten dileklerimle teşekkürlerimi sunarım.

10 Kremasyon sonrasında kül veya kemik kalıntılarının içine konduğu kutular ile ilgili olarak literatürde farklı terimler kullanılmakla birlikte, Anadolu'da çok sayıda örnekte *ostothek* kelimesinin geçmiş olması bunların genel olarak "*ostothek*" olarak anılmasına sebep olmuştur (Kubińska, 1999: 17-26; Korkut, 2013: 407).

Pompeiopolis'ten ikinci örnek Kastamonu merkeze bağlı Baltacı Kuyucağı Köyü sınırları içindeki Kaypı tümülüsünde 1948 yılında tespiti yapılan ve günümüzde Kastamonu Müzesi'nde sergilenen 0,58 x 1,00 x 0,57 m ölçülerindeki mermer *ostothek*tir (Akok, 1948: 848) (Figür 14-15). Eser dört cephesinde de elma, üzüm, asma yaprağı ve çam kozalaklarından oluşan girlandlarla bezenmiştir. Köşelerde girland taşıyıcı olarak koçbaşları işlenirken uzun kenarlarda ortada girland taşıyıcı *bukephalion*lar bulunmaktadır. Uzun kenarlarda; birinde lunetlerde iki Medusa başı, diğer uzun kenarda karşılıklı yerleştirilen at üzerinde, ellerinde mızrak tutan zırhlı süvari figürleri işlenmiştir. Kısa kenarlarda ise; üstte iki aslan ve altta iki kartal figürü bulunmaktadır. Bunlar dışında medusaların işlendiği uzun kenarda ayrıca stylus ve açık rulo motifleri çalışılmıştır. Özellikle burada işlenen atlı süvari kabartmaları, Roma Dönemi mezar ikonografisinde sıklıkla kullanılan figürlerdendir ve imparatorluğun çeşitli eyaletlerindeki mezarlarda da benimsenmiştir (Hope, 2000: 169; Büyüközer, 2015: 429). Bu betimleme mezarlarda Trakya, Makedonya ve Bulgaristan'daki çok sayıda örnekte kullanılmıştır (Er, 2010: 128). Bu ikonografiden de anlaşılacağı üzere, tümülüs içinde tespit edilen mezar bir askere ait olmalıdır[11]. Ayrıca betimlemesi göz önüne alındığında yetişkin bir bireye ait olabilecek bu eserin, boyutları göz önüne alındığında bir *ostothek* olarak adlandırılması mümkündür.

Yukarıda belirtildiği üzere tespit ettiğimiz kapağın, bölgedeki mevcut veriler ışığında bir çocuk mezarı mı yoksa bir *ostothek* olarak mı kullanıldığı ile ilgili kesin bir öneride bulunulamamaktadır. Bu ayrımı yapamamış olmamız aynı zamanda mezarlara gömü şekliyle ilgili bir görüş sunmamızı da güçleştirmektedir. Paphlagonia Bölgesi'nde sadece iki örnek hem kapak hem de sanduka kısmıyla birlikte ele geçmiş ve bunların her ikisi de yazıtlar ve kabartmalar ışığında *ostothek* olarak değerlendirilmiştir. Bunlardan Pompeiopolis örneğinin kapağının daha görkemli ve anıtsal olduğu aşikâr olmakla birlikte form olarak bizim eserimizle uyum içindedir. Amasra örneği ise daha sade bir kapağa sahiptir. Kapağın; malzemesi, ölçüleri ve işçiliği Hadrianopolis örneğiyle birebir uyumludur. Bu yüzden tespit ettiğimiz kapağın Amastris örneği ışığında bir *ostothek*e ait olduğunu söylemek mümkündür. Mevcut haliyle elimizde bezemesiz bir *ostothek* kapağı bulunduğundan bir tarihlendirmede bulunmak maalesef mümkün değildir. Eserin yakın benzerleri olan Amastris ve Pompeiopolis[12] örnekleri dikkate alındığına olasılıkla bizim eserimizi de MS 2-3. yüzyıllar arasına yerleştirmek mümkündür.

Mezarın Konumu

Hadrianopolis Antik Kenti'nde yukarıda da değinildiği üzere çok farklı tiplerde mezarlar bulunmaktadır. Kentte bugüne kadar gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda

11 Eser için bkz. Akok, 1948: 848, Taf. 179-180; Koch & Sichtermann, 1982: 555; Koch, 2010: 149, Kat. No. 53.

12 *Ostothek*; Akok MS 1-2. yüzyıllara (Akok, 1948: 848), Hoepfner MS 1. yüzyıla (Hoepfner, 1971: 135), Koch ise MS 2. yüzyılın sonu - 3. yüzyılın başına tarihlendirilmiştir (Koch & Sichtermann, 1982: 555).

tespit edilen mezarların tamamında inhumasyon gömü tespit edilirken; bu son *ostothek* kapağının bulunmuş olması, kentte kremasyon gömü varlığına işaret etmektedir. Bu mezar tipinin varlığının kanıtlanmasıyla birlikte söz konusu *ostothek*lerin kent içinde nereye konumlandırıldığı veya ne tür bir mezara gömünün gerçekleştirildiği üzerinde durulması gerekir. *Ostothek*ler, Anadolu'da lahitler gibi aile mezarı olarak kullanılmış olup mezarlık alanlarda açıkta, mezar odalarında ve loculus benzeri küçük odalarda kullanılmıştır (Korkut, 2006: 77-79). Konumlandırmalara ek olarak; bölgede tümülüs mezarlarda da *ostothek*lerin varlığı kanıtlanmıştır (Akok, 1948: 848; Hoepfner, 1971: 135; Koch & Sichtermann, 1982: 555). Buradan da anlaşılacağı üzere *ostothek*ler çok farklı yerlere yerleştirilmektedir. Hadrianopolis'te bugüne kadar yapılan çalışmalarda yüzeyde herhangi bir *ostothek* ya da lahit parçası bulunmamıştır. Ancak kentteki Kilise C yapısının 300 m kuzeybatısındaki yüksek bir kayalık alanın cephesine kayaya oyulmuş niş tespit edilmiş ve *arkasolion*[13] mezar olarak adlandırılmıştır[14]. Mezar 2,00 m iç genişliğinde, 1,25 m iç yüksekliğinde ve 1,53 m derinliğindedir (Fig. 16). Bu tip mezarlara lahit ya da *ostothek*lerin yerleştirildiği bilinmektedir (Ivison, 2017: 164, Fig. 12. 2; Yılmaz, 2007: Fig. 21-22). Bu bağlamda Hadrianopolis'te tespiti gerçekleştirilen mezar gibi alanlara söz konusu *ostothek*lerin yerleştirilmiş olma ihtimali bulunmaktadır. Ayrıca kent ve çevresinde çok sayıda tümülüs mezarın varlığı da göz önüne alındığında, Kaypı Tümülüs'ünde olduğu gibi, söz konusu *ostothek*in bir tümülüs mezarda kullanılmış olma ihtimalide bulunmaktadır. *Ostothek*lerin konumlandırılmasında ileri sürülen öneriler varsayım niteliğinde olup, kentte yürütülen arkeolojik kazıların son 10 yılda gerçekleştirildiği düşünüldüğünde ileriki yıllardaki çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilebileceği de göz ardı edilmemelidir.

Hadrianopolis'te İnhumasyon ve Kremasyon Gömü

Paphlagonia Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri olan Hadrianopolis hakkında en erken bilgi MÖ 5 yılına aittir (Belke, 1996: 155; Matthews vd., 2009: 44). Dolayısıyla mevcut veriler ışığında Hadrianopolis'i bir Roma İmparatorluk kenti olarak değerlendirmek mümkündür. Kentte bugüne kadar tespit edilen mezarlarda inhumasyon gömü yapıldığı görülmektedir. Kentin içinde bulunduğu Paphlagonia Bölgesi'nde, Pompeiopolis (Taşköprü) Kırktepeler Tümülüsleri'nde gerçekleştirilen kazılarda ele geçen buluntulardan MÖ 6. yüzyıla tarihlenen 1 no'lu tümülüs mezar içerisindeki lahitte iskelet parçalarının varlığı (Jacopi, 1937: 10 vd., Res. 26-31) bölgede anıtsal mezar yapılarında inhumasyon gömüyü işaret eden yayınlanmış en erken veridir. Ayrıca MÖ 1. yüzyıla tarihlenen, Kastamonu Ağıllı ilçesinde tespit edilen ve bir askere ait olduğu düşünülen mezarda da inhumasyon gömü ile karşılaşılmaktadır (Yıldırım, 2017: 43-47). İki mezar arasındaki süre içinde bölgede Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen anıtsal kaya mezarlarının varlığı bilinmekle birlikte, bu mezarlarda *kline*lerin

13 Kayaya oyulmuş, üstü kemer biçiminde hücre ya da niş benzeri mezarlara arkosolion tipi mezar denilmektedir (Akçay, 2018: 39).

14 Söz konusu niş *arkosolion* olarak adlandırılmıştır (Keleş & Çelikbaş, 2019: 184).

tespit edilmiş olması, inhumasyon gömü gerçekleştirildiğini desteklemektedir (Dökü, 2008: 53-55). MS 1. yüzyıla tarihlenen Hacılar Obası tümülüsünde de inhumasyon gömü yapıldığına dair veriler bulunmuştur (Yıldırım & Demirci-Bal, 2016: 230-231). Bölgede MS 2-3. yüzyıla tarihlenen kaya mezarlarındaki *kline*lerin varlığı, inhumasyon gömü geleneğini desteklemektedir. Bölgede lahitlere oldukça az rastlanmaktadır. Müzelerde görülen örnekler ise daha çok girlandlı ve az sayıdaki pişmiş toprak Roma Dönemi lahitlerdir (Dökü, 2008: 15). Bu veriler ışığında; Paphlagonia Bölgesi'nin özellikle batı bölümünde, Kastamonu ve Karabük kentlerinin sınırları içinde yoğun bir inhumasyon gömüden bahsetmek mümkündür. Ancak, özellikle MS 2. yüzyıla tarihlenen, Amastris ve Pompeiopolis'te tespit edilen ve *ostothek* olduklarını kesin olarak söyleyebileceğimiz örneklerin varlığı bölgede kremasyon gömü geleneğini de ortaya koymaktadır. Bu kremasyon gömü geleneği içinde kimlerin kremasyon gömüyü tercih ettiğiyle ilgili kesin bir yargıda bulunmak zor olmakla birlikte, Amastris'ten iki örnek üzerindeki yazıtta iki aileye ait mezardan bahsedilmektedir. Ancak yazıtlarda kişilerin mesleği ve toplum içindeki statüsünü gösteren bir bilgi de yoktur. Bu nedenle mezar sahiplerinin sıradan halk olarak değerlendirmek mümkündür. Pompeiopolis'te Kaypı Tümülüsü'nde tespit edilen *ostothek*in üzerindeki betimlemelerden bir askere ait olduğu anlaşılmıştır. *Ostothek*in mükemmel işçiliğinin yanı sıra üzerinde bir Tümülüs ile mezarın anıtsallaştırılmış olması, mezar sahibinin üst düzey biri olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda Paphlagonia Bölgesi'nde hem halk arasında hem de üst düzey askerlerde kremasyon gömünün tercih edildiği anlaşılmaktadır. Değerlendirme kapsamında toplum içinde kremasyonun özel bir statü gerektirmeden herkes tarafından tercih edilebildiğini söylemek mümkündür.

Bölgede sadece üç *ostothek*ten bahsetsek de kremasyon gömüler sadece *ostothek*lere yapılmamaktadır. Bilindiği üzere pişmiş toprak kaplarda urne olarak kullanılmaktadır. Günümüze kadar gerçekleştirilen çalışmalarda bölgede bir urne mezar tespit edilmemiş olsa da *ostothek*lerin varlığı kremasyonu ortaya koyduğundan bölgede daha az maliyetli olan ve çabuk tahrip olan urnelerin kullanılmış olma ihtimali göz ardı edilmemelidir. Bölgede urne tespitinin olmamasını aynı zamanda, bölgenin Anadolu'daki diğer bölgelere göre daha az araştırılmış olmasıyla da açıklamak mümkündür.

Sonuç

Paphlagonia Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri olan Hadrianopolis'te sandık mezar, oda mezar, alınlıklı mezar ve kaya mezarlarından oluşan mezar tipleri tespit edilmiştir. Bu çalışma ile kentin mezar tipolojisi içinde yeni bir mezar örneği ortaya konmuştur. Ele aldığımız kalıntı kireç taşı bir kapaktan ibaret olduğundan eserin *ostothek* ya da çocuk lahti olabileceği üzerinde durulmuştur. Kapağın en yakın benzeri Amastris'te tespit edilmiş ve bir *ostothek*e ait olduğu yazıtlardan belgelenmiştir. Bu bağlamda eser bir *ostothek* olarak adlandırılmıştır. Bölgede tespit edilen *ostothek*lerin hem sıradan vatandaş hem de üst düzey askerler tarafından

tercih edilmeleri, kremasyon gömü geleneğinin toplum içinde inhumasyona paralel olarak az da olsa tercih edilen bir gömü geleneği olduğunu göstermektedir. Bölgede *ostothek* örnekleri sayıca azdır, ancak bu durum *ostothek*lerin sayısı ile paralel olarak kremasyon gömünün az olacağı anlamına gelmemektedir. Kremasyon gömüler için *ostothek*lerden daha az maliyetli olan pişmiş toprak urnelerin kullanılmış olabileceği de düşünülmelidir. Hadrianopolis nekropolünde gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda bugüne kadar henüz sağlam bir mezarın tespit edilmemiş olması, kent nekropol alanlarının tahrip edilmiş olması ile ilgili olabileceğini düşündürmektedir ki bu durum urne ve diğer gömü tipleri hakkında, verilere dayalı sağlıklı yorum yapmamızı da engellemektedir.

Paphlagonia Bölgesi'ndeki *ostothek*ler genel olarak MS 2-3. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. Bu yayınla tanıtılan Hadrianopolis buluntusu kapağın da bu tarih aralığına ait olması olasıdır. Kentte tespit edilen ilk örnek olmakla birlikte *ostothek*lerin kent içinde *arkosolion*lara yerleştirilmiş olabileceği de önerilmiştir.

Sonuç olarak kesin bir yargıda bulunmak zor olmakla birlikte bugüne kadar bölgede sadece Amastris ve Pompeiopolis'te olduğu bilinen kremasyon gömü geleneğinin, Hadrianopolis'te de olabileceğine dair ilk verinin elde edildiğini ve kentte bilimsel kazıların son 10 yıl içinde gerçekleştirildiği göz önüne alındığında bu tipte mezarların sayısının artabileceğini söylemek mümkündür.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
Teşekkür: Kazı Başkanımız Doç. Dr. Ersin ÇELİKBAŞ'A konuyu çalışmama imkân sağladığı için teşekkürlerimi sunarım.

Kaynakça/References

Abbasoğlu, H. (2007). Perge 2006. *Anmed, 5*, 58–62.

Abbasoğlu, H. (2008). Perge 2007. *Anmed, 6*, 54–58.

Abbasoğlu, H. (2009). Perge 2008. *Anmed, 7*, 61–69.

Akçay, T. (2018). *Olba'da Ölü Kültü*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Akok, M. (1948). Samsun İli Havza İlçesinin Lerdüge Köyünde Bulunan Tümülüsler. *Belleten, 12*, 835–854.

Bağdatlı-Çam, F., Bora, A. & Bilici-Altunkayalıer, H. (2019c). Amastris (Amasra) Antik Kentinde Arkeolojik Tespitler. *TÜBA-AR, 24*, 169-188.

Bağdatlı-Çam, F., Bora, A. & Bilici-Altunkayalıer, H. (2019b). New Archaeological Expeditions in the Ancient City of Amastris. G. R. Tsetskhladze & S. Atasoy (Eds.), *Settlements and Necropoleis of the Black Sea and its Hinterland in Antiquity: Select papers from the third international conference 'The Black Sea in Antiquity and Tekkeköy: An Ancient Settlement on the Southern Black Sea Coast'*, *27-29 October 2017, Tekkeköy, Samsun*, içinde (s. 190-207). Oxford: Archaeopress Archaeology.

Bağdatlı-Çam, F., Bora, A., Kürüm, M., Öztürk, B., Altunkayalıer, H. B., Sağlan, S., Bora, Y., Kuru, A., Altun, F. İ., Paksoy, S., Elalmış, İ., Varol, A. & Berkant, C. (2019a). Bartın İli Yüzey Araştırmaları: 2017-2018. *AST, 37 (2),* 53-74.

Belke, K. (1996). *Paphlagonien und Honōrias. Tabula Imperii Byzantini 9*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Büyükkolancı, P., Thomas, C. M. & Engelmann, H. (2010). Neue Ostotheken aus Ephesos. S. Aybek & A. K. Öz (Eds.), *Metropolis Ionia II, The Land of the Crossroads, Essays in Honour of Recep Meriç*, içinde (s. 87-94). İstanbul: Homerkitabevi.

Büyüközer, A. (2015). Isauria Bölgesi'nden Bir Kaya Anıtı: Basamaklı Sunak Mı? Mezar Mı?. *OLBA XXIII*, 417-446.

Çelikbaş, E. (2019). Hadrianoupolis Ön Odalı Khamosorin Tipi Kaya Mezarı. M. Şahin, G. Özkılınç & A. S. Özbey (Eds.), *Apollonia a.R. Araştırmaları 2, Nekropol ve Peyzaj Uygulamalar, Yaklaşımlar ve Öneriler, 2-3 Aralık 2016, Gölyazı, Nilüfer, Bursa-Türkiye*, içinde (s. 69-82). Bursa: Nilüfer Belediyesi Matbaası.

Dökü, F. E. (2008). *Paphlagonia Kaya Mezarları ve Kaya Tapınakları,* (Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Eliüşük, M. & Çelikbaş, E. (2018). Safranbolu'dan Alınlık Tipli Bir Mezar Steli. *TUBA-KED, 18*, 33-47.

Eliüşük, M. & Çelikbaş, E. (2019). Güney Paphlagonia Mezar Alınlıkları. E. Özer (Ed.), *Aizonai IV: Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu: Bildiri Kitabı, 23-26 Temmuz 2018*, içinde (s. 751-782). Ankara: Bilgin Kitabevi.

Er, Y. (2010). İsauria'da Yelbeyi Kaya Mezarı ve Süvari Kabartması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7*, 125-133.

Gall, H. v. (1966). *Die Paphlagonischen Felsgräber: Eine Studie zur Kleinasiatischen Kunstgeschichte. Ist. Mitt. Beiheft 1.* Tubingen: Wasmuth.

Gökoğlu, A. (1955). *Paphlagonia, Kastamonu, Sinop, Safranbolu, Bartın, Bolu, Gerede, Mudurnu, İskilip, Bafra, Alaçam ve Civarı Gayrimenkul Eski Eserleri ve Arkeolojisi*. Kastamonu: Doğrusöz Matbaası.

Hoepfner, W. (1971). Ein Kammergrab im bithynisch-paphlagonischen Grenzgebiet, AM, 86, 1971, 125–139.

Hope, V. (2000). Inscription and Sculpture: The Construction of Identity in the Military Tombstones of Roman Mainz. G. J. Oliver (Ed.), *The Epigraphy of Death, studies in the history and society of Greece and Rome*, içinde (s. 155-186). Liverpool: Liverpool University Press.

Ivison, E. A. (2017). Funerary Archaeology. P. Niewöhner (Ed.), *The Archaeology of Byzantine Anatolia, From the end of late antiquity until the coming of the Turks,* içinde (s. 160-175). New York: Oxford University Press.

Jacopi, G. (1937). *Esplorazioni e Studi in Paflagonia e Cappadocia, Relazione sulla seconda campagna esplorativa Agosto-Ottobre 1936-XIV*. Rome: R. Istituto d'Archeologia e Storia dell'Arte.

Johnson, P. (2011). Topographies of Urbanization: Survey in and around Pompeiopolis. L. Summerer (Ed.), *Pompeipolis I*, içinde (s. 195-245). Langenweißbach: Beier & Beran.

Keleş, V. & Çelikbaş, E. (2013). Paphlagonia Hadrianoupolisi'nde Bulunmuş Kapı Temalı Mezar Steli. *Turkish Studies, 8*(6), 363-376.

Keleş, V. & Çelikbaş, E. (2019). Hadrianoupolis Nekropolleri ve Mezar Tipleri. E. Özer (Ed.), *Aizonai IV: Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu: Bildiri Kitabı, 23-26 Temmuz 2018,* içinde (s. 187-212). Ankara: Bilgin Kitabevi.

Keleş, V. & Çelikbaş, E. & Yılmaz, A. (2011). Hadrianoupolis 2010 Yılı Çalışmaları (İlk Sezon). *KST, 33 (1),* 39-53.

Keleş, V. (2021). Hadrianoupolis'in Tarihi ve Lokalizasyonu. V. Keleş, E. Çelikbaş & A. Yılmaz (Eds.), *Paphlagonia Hadrianoupolis'i*, içinde (s. 1-8). Ankara: Bilgin Yayınevi.

Koch, G. (1993). *Sarkophage der römischen Kaiserzeit*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Koch, G. (2008). Kinder-Sarkophage der römischen Kaiserzeit in Kleinasien. *Adalya, 11*, 165-175.

Koch, G. (2010). Sarkophage der römischen Kaiserzeit in der Türkei: ein Überblick. *Adalya, 13*,111-182.

Koch, G. & Sichtermann, H. (1982). Römische Sarkophage. *HdArch 4.* München: Beck'sche Verlagsbuchhandlung.

Koch, J. M. (2021). *Die Grabdenkmäler aus Pompeiopolis in Paphlagonien Tradition und Lokalidentität in der kaiserzeitlichen Sepulkralkunst Nordkleinasiens*, (Doktora Tezi). Ludwig-Maximilians Universität, Fakultät für Kulturwissenschaften, München.

Korkut, T. (2006). *Girlanden-Ostotheken aus Kalkstein in Pamphylien und Kilikien. Untersuchungen zu Typologie, Ikonographie und Chronologie. SarkSt 4*. Mainz: P. von Zabern.

Korkut, T. (2013). Ostotheken oder Kindersarkophage?. M. Tekocak (Ed.), *K. Levent Zoroğlu'na Armağan/ Studies in Honour of K. Levent Zoroğlu,* içinde (s. 405–413). Antalya, İstanbul: AKMED.

Köse, V. (2002). Die Grabdenkmäler von Sagalassos. Kontinuität und Diskontinuität zwischen Hellenismus und früher Kaiserzeit. C. Berns, H. von Hesberg, L. Vandeput & M. Waelkens (Hrsg.), *Patris und Imperium. Kulturelle und politische Identität in den Städten der römischen Provinzen Kleinasiens in der frühen Kaiserzeit, Kolloquium Köln, November 1998, BABesch Suppl. 8*, içinde (s. 117-133). Leuven, Paris, Dudley, MA: Peeters.

Laflı, E. (2007). A Roman Rock-Cult Niche at Paphlagonian Hadrianoupolis. *AST, 24*, 44-49.

Laflı, E. (2008). Hadrinopolis-Eskipazar Paphlagonia Hadrianoupolis'i. *KST, 30*(3), 399-410.

Laflı, E., Christof, E. & Metcalfe, M. (2012). *Hadrianopolis I: Inschriften aus Paphlagonia*. Oxford: Archaeopress.

Kubińska, J. (1999). *Ostothèques et kaustrai dans les inscriptions grecques d'Asie Mineure*. Warsaw: Inst. of Archaeology.

Leonhard, R. (1915). *Paphlagonia: Reisen und Forschungen im Nördlichen Kleinasien.* Berlin: D. Reimer.

Marek, C. (1993). *Stadt, Ära und Territorium in Pontus-Bithynia und Nord-Galatia. Istanbuler Forschungen 39*. Tubingen: E. Wasmuth.

Marek, C. (2003). *Pontus et Bithynia. Die römischen Provinzen im Norden Kleinasiens*. Mainz: P. von Zabern.

Matthews, R., Metcalfe, M. & Cottica, D. (2009). Landscapes with Figures: Paphlagonia Through the Hellenistic, Roman and Byzantine Periods, 330 BC-AD 1453. R. Matthews & C. Glatz (Ed.), *At Empires' Edge: Project Paphlagonia, Regional Survey in North-Central Turkey,* içinde (s. 175-227). London: British Institute at Ankara.

Oyarçin, K. (2019). Sikke Buluntuları Işığında Hadrianoupolis Kilise C Yapısı. A. Işık, T. Aydeniz, İ. H. İmamoğlu (Eds), *Uluslararası Geçmişten Günümüze Karabük ve Çevresinde Dini, İlmi ve Kültürel Hayat Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, 442-451.

Oyarçin, K. (2021). Hadrianoupolis 2010-2014 Sikke Buluntuları. V. Keleş, E. Çelikbaş & A. Yılmaz (Eds.), *Paphlagonia Hadrianoupolis'i*, içinde (s. 171-190). Ankara: Bilgin Yayınevi.

Ruge, W. & Bittel, K. (1949). Paphlagonia. *RE, 18*(4), 2486-2550.

Sayar, M. H. (2021). Eskiçağ ve Geç Antik Dönem Yazıtları Işığında Bir Paphlagonia Şehri: Hadrianoupolis. V. Keleş, E. Çelikbaş & A. Yılmaz (Eds.), *Paphlagonia Hadrianoupolis'i*, içinde (s. 165-170).

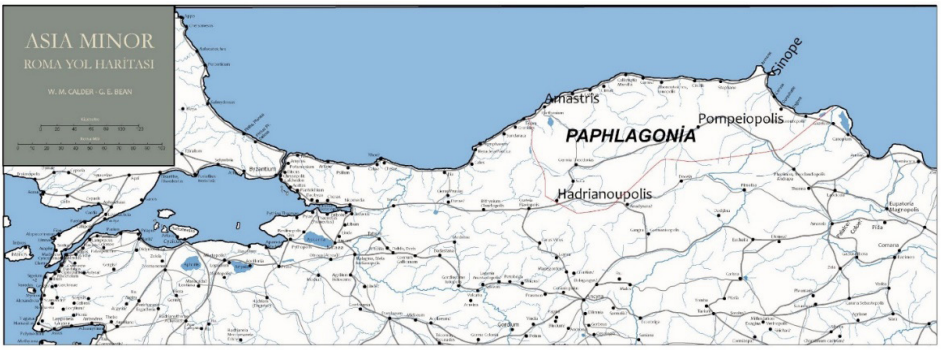
Thomas, C. M. & İçten, C. (1999). The Ephesian Ossuaries and Roman Influence on the Production of Burial Containers. H. Friesinger & F. Krinzinger (Hrsg.), *100 Jahre Österreichische Forschungen in Ephesos. Akten des Symposions Wien 1995*, içinde (s. 549–554). Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Yıldırım, Ş. (2017). Paphlagonia'da Bir Pontus Askeri. *TAÇ Mimarlık Arkeoloji Kültür ve Sanat Dergisi, 7*, 43-47.

Yıldırım, Ş. & Demirci-Bal, N. (2016). The rescue excavation of the Hacılarobası tumulus. M. Manōledakēs (Ed.), *The Black Sea in the Light of New Archaeological Data and Theoretical Approaches: Proceedings of the 2nd International Workshop on the Black Sea in Antiquity held in Thessaloniki, 18-20 September 2015*, içinde (s. 225-238). Oxford: Archaeopress Publishing Ltd.

Yılmaz, N. (2007). Necropoleis and Funerary Monuments in Psidia during the Roman Period. *Adalya X*, 155-204.

Figürler

Figür 1. Paphlagonia Bölgesi

Figür 2. Kapak ve Mezar

Figür 3. Güney Nekropolü Çocuk ve Erişkin Kaya Mezarları

Figür 4. Hadrianopolis ve t*erritorium*u içinde tespit edilen figürlü alınlık levhaları

Figür 5. Pelitoren Alınlıklı Mezar Genel

Figür 6. Yazıköy Alınlıklı Mezar Cephe

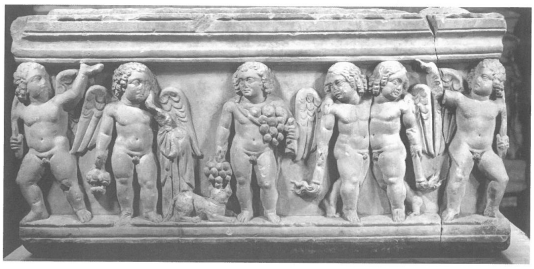
Figür 7. Yazıköy Alınlıklı Mezar

Figür 8. Safranbolu'da Çavuş Köyü Figürlü Levha

Figür 9. Safranbolu'da Çavuş Köyü Figürlü Levha

Figür 10. Sinope'den Çocuk Lahti (Koch, 2008: 184, Res. 20)

Figür 11. Amasra Yazıtlı *Ostothek* (Bağdatlı-Çam vd., 2019c: 180, Fig. 8b)

Figür 12. Girlandlı *Ostothek* Kastamonu Müzesi "Amasrist"

Figür 13. Pompeiopolis'ten Sütunlu Çocuk Lahti Parçası (Johnson, 2011: 205, Pl. 4)

Figür 14. Kaypı Tümülüsü *Ostothek*

Figür 15. Kaypı Tümülüsü *Ostothek*

Figür 16. Hadrianoupolis *Arkosolion* (Keleş & Çelikbaş, 2019: 208, Fig. 17)